

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 26.

ΤΟΜΟΣ Β'.

18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1893.

ΗΘΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΡΟΔΟΥ.

Ἐν τῇ ἀγορᾳ τῆς Σμύρνης ὑπάρχει γωνία ἐλκυστικώτατη: εἶναι αὕτη ἡ μικρὰ στοά, ἡ ἐπιψυλασδουμένη τοῖς ἐμπόροις τοῦ ροδελαίου. Τὸ θέρος, ὅτε ὁ πλιος διαχέει τὰς θαλπεράς αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ τῶν στενῶν καταστημάτων, ἄτινα παρατάσσονται κατὰ μῆκος τῆς δόδυ, τὸ ὑπὸ τὴν σκιὰν κάθισμα ἐπὶ προσκεφαλαίων, ὅπισθεν ἐνὸς τῶν βαλσαμορρύτων τούτων καταστημάτων, ἀποτελεῖ ἀληθῆ πόδον. Σιγαρέτα τινὰ ἐκλεκτοῦ ἀνατολικοῦ καπνοῦ καὶ ποτήριον παγερᾶς λεμονάδας θὰ συμπληρώσωσι τὴν πόδην τοῦ ὑπὸ τὴν σκιὰν καθεζούμενου. Ὁλίγον κατ’ ὀλίγον ἐν τῇ χλιαρῷ ἀτμοσφαιρῷ καὶ τῇ θελκτικῇ ἡρεμίᾳ τερπνοτάτην ζάλη, ὧσεὶ μέθης ἀπαρχή, καταλαμβάνει τὴν ὑμετέραν κεφαλήν, ἀπορρέουσα ἐκ τῶν ἐκατομμυρίων ἐκείνων τῶν ὑποθέρμων ληκυθίων, ἄτινα τὸ λεπτὸν ἐγκλείσουσιν ἄρωμα. Τὸ ροδοστριθές δάδος, ὅπερ ἐν τοῖς πρόποδι τοῦ ὅρους Πάγου ἀπαντᾷ, τῆς ἀκροπόλεως ταύτης τῆς Σμύρνης καὶ ὅπερ ἀνθοφόρον μέχρι τοῦ τουρκικοῦ νεκροταφείου ἐπεκτείνεται, ἔξω τῆς πόλεως, ἐναπέθηκεν ἐνταῦθα τὸ μεθυστικὸν αὐτοῦ ἄρωμα· ἀναπνέοντες μετ’ ἀπολαύσεως τὸ ἄρωμα τοῦτο, προσκτᾶσθε κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς πόλεως ἐλαφρὰν ἄμα καὶ θελκτικήν ἐν τῷ πνεύματι ἀλλοιώσιν.

Τοδιῆτα ὑπάρχουσι ρόδα μετὰ πυκνῶν ἀκανθῶν ἐν τῷ περιέργῳ πονήματι τοῦ κ. Ζορέ, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ μοὶ διῆγειρε τὴν ἀπομειακευδύλευντην ταύτην αἰσθησίν τῶν μυροβόλων ἐκείνων στιγμῶν. Τὸ σονομα τοῦ ρόδου τοδοῦτον συχνάκις ἀπαντᾶ, περιβάλλεται δὲ διὰ πλαισίων κειμένου τοδοῦτον καλλιτεχνικῶν καὶ διὰ παραδόσεων τοδοῦτον ἐπιχαρίτων, ὥστε ὁ ἀναγνώστης, ὑπὸ ἐλαφρᾶς καταλαμβάνομενος ζάλης, λησμονεῖ ὅτι κρατεῖ εἰς κεῖρας ἔργον σο-

βαρᾶς καὶ μεθοδικῆς πολυμαθείας. Καὶ ἡ πόδον ἀύξανει εἰσέτι ἄμα ὡς ἀπαλλάξωμεν ἐκ τοῦ σωροῦ τῶν περιλαμπῶν φράσεων, οὐ μόνον τὸν φιλολογικὸν, φαρμακευτικὸν καὶ ιατρικὸν ιστοθίαν τοῦ πόδος τοῦ ὄλου πονήματος, ἀλλὰ τὴν ἡθικήν, ἢν ἐπεθύμουν νὰ συνοψίσω ἐν ὀλίγοις χαρακτηριστικαῖς λέξεσιν.

Εἶναι ιερὰ ἡ τοῦ ρόδου καταγωγή. Καθ’ ἓν ἡμέραν ἡ Ἀφροδίτη ἀνέδυ πάλλευκος καὶ γυμνὴ ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων, οἱ θεοί, ἐν ρεμβασμῷ πιθανῶς ἐπὶ τῷ αἰσθητικῷ τούτῳ θεάματι εὐρεθέντες, ἀφῆκαν νὰ κατεπέσῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ σταγῶν νέκταρος ἐπὶ βάτου, ἐξ ἣς προέκυψεν ἡ πρώτη ρόδη. Καθ’ ἐτέρας παραδόσεις ἡ ρόδη ἐγεννήθη ἐκ τοῦ αἷματος τοῦ Ἀδώνιδος, ἐραστοῦ τῆς Ἀφροδίτης, θανασίμως τοθεντέος ὑπὸ κάπρου, ἡ καὶ ἐκ μειδιάματος τοῦ Ἐρωτος, ἡ καὶ ἐκ σταγόνος τοῦ αἷματος αὐτῆς ταύτης τῆς Ἀφροδίτης, πεδούσης μεταξὺ ἀκανθοφόρων βάτων. Οὕτω, δικαιώματι γένους, ἀπέβη τὸ θελκτηκὸν ἄνθος, τὸ προσαρμοζόμενον ἐπὶ τοῦ ζωστῆρος τῆς Ἀφροδίτης ἡ ἐπιστέφον τὸ μέτωπον αὐτῆς, καθιερωμένον δὲ τῷ Ἐρωτι, ταῖς Χάρισι, τῷ Διονύσῳ τῇ Ἡβῇ καὶ τῷ Γανυμήδῳ. Ἐγεννήθη ἐκ τῆς μεγάλης ἑοτῆς τῆς αἰσθητικῆς μακαριότητος, ἢν, θρησκεία ἱκανῶς ἀνεκτική, περιῆγεν ἀνὰ τὰς ὑποκυάνους κορυφὰς τῶν ιερῶν ἀπὸ τοῦ Ὄλύμπου μέχρις Ἰθώμης ὁρέων, κατὰ μῆκος τῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους ἀκτῶν καὶ ἐν ταῖς σκιεραῖς κοιλάσι τοῖς Ἀρκαδίας· κατέστη δὲ παρ’ ἀνθρώποις τὸ σύμβολον τοῦ εύτυχοῦς ἔρωτος. Γυνὴ ροδοστεφῆς ἀπετέλει ἐπὶ Ἀριστοφάνους περιπαθῇ ἔρωμέννην. Τὸ γελόνεν χρῶμα ἀπειδίδετο εἰς θεότητας, οἷαὶ ἡ Ἡώς καὶ αἱ νύμφαι καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς δρομίας ἵππους τῆς Ηοῦς, εἰς τὰ διευθύνοντα τούτους ἡνία, εἰς τὸ μέγαρον, ὅποθεν ἔξορμῷ κατὰ πάσην αὐγὴν τὸ φωτοβόλον ἄρμα τῆς τοῦ ὄλου προαγγέλου. Εὔτυχεῖς οἱ χρόνοι, καθ’ οὓς καθ’ ἑκάστην ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἡ ἀνθρωπότης ἔβλεπε τὰ πάντα ρόδινα.

Ἐν τούτοις παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ιδιᾳ ὑπῆρχαν

σκυθρωπά πνεύματα, ἐπίχειρόσαντα νὰ ἐπαναγάγωσι τὸ ρόδον εἰς τὴν σοβαρότητα καὶ ἔζητοσαν ἐν τῇ ἑφημέρῳ χάριτι καὶ τῷ βραχυβιωτάτῳ μειδιάματι τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἄνθους εἰκόνα τῆς ματαώτητος πάσης ὥδοντος καὶ πάσης χαρᾶς. «Τὸ ρόδον, λέγει ἡ Ἀνθολογία, ἐπὶ βραχὺ μόνον ἀνθεῖ ἀν ἄπαξ παρελθῃ τὸ ἄνθος αὐτοῦ, ζητήσοπε δὲ τοῦτο, θὰ εὕρηπε ἄκανθαν». — «Ο ἔρως καὶ τὰ ρόδα, βραχύβιά εἰσι», λέγει ὁ Φιλόστρατος, ἐνῷ λατίνος ποιητὶς ποιεῖται ἐπὶ τῷ βραχυβιῷ τῶν ρόδων τὴν ἔξης εὐθύνη παρατηρούσιν: «Ἄν μὴ δρέψῃτε αὐτά, καθ' ἓν πρωίαν διανοίγονται, τὴν ἐσπέραν ἐκλείπουσι πλέον». — Collige, virgo, rosas (σύλλεγε, κόρη, τὰ ρόδα) λέγει ὁ Αὔστριος· δρέπε τὰ ρόδα, κόρη, σταν ἀνθῆτε σύ τε καὶ ταῦτα καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι οὐ τῶν νεανιδῶν νεότης, ως οὐ τῶν ρόδων, ταχέως παρέρχεται». Κατὰ παράδοξον δὲ ιδιοτοπίαν τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων, τὸ ρόδον ἔθεωρον ως ἀποτελοῦν ἔστιν ὅτε τὸ σύμβολον τῆς αἰδήμονος ἀθωστητος καὶ τῆς ἐν κρυπτῇ ἀνθούσης παρθενίας, πέραν πάσης μιαρᾶς κειρός, ἐν τῷ δροσερῷ σκιᾷ ἐρημοκιπίου. Τοῦτο τούλαχιστον πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἔξηπονοεῖ ὁ Κάτουλλος, ὅστις ἐγίνωσκε νὰ δρέπῃ τοὺς δειλῆμονας κάλυκας καὶ νὰ ἀποφυλλίζῃ αὐτούς. Τοὺς θελκτικούς αὐτοῦ στίχους ἀπειμιῆθη καὶ ὁ Ἀριστος, ὁ ἔτερος μέγας οὗτος τῆς ἀγνότητος διδάσκαλος.

Οἱ ἀρχαῖοι συνεκέντρουν τὰς σκέψεις αὐτῶν εἰς τὸ ρόδον καὶ κατ' αὐτὰς τὰς μελαγχολικὰς αὐτῶν στιγμάς, ἐκ τούτου ὑπονομοῦ δὲ τούτου ἄνθους ὑρύστο τὸν υροδότον τῶν τάφων διάκοσμον. Κατὰ τὴν ἐπικάθειον ἐφοτίν Rosalia, μετὰ τὰ εἰς ἀνάγνωσιν τῶν νεκρῶν δεῖπνα, οἱ Ρωμαῖοι ἔφερον στεφάνους ρόδων εἰς τοὺς τάφους τῶν συγγενῶν ή φίλων αὐτῶν. Ποικίλαι ἐπιγραφαὶ περιλαμβάνουσιν εὐχὴν ή διαθήκην νεκροῦ, ζητοῦντος ρόδα, ἀτίνα νὰ φαδρύνωσι τὸν τελευταῖαν αὐτοῦ κατοικίαν καὶ πληρώσωσι μύρων τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ὑπνον.

Ἐπῆλθεν ὁ χριστιανισμός· ἐνῷ δὲ ἐν τῷ ἀπομεμαρυσμένῃ Ἀνατολῇ, ὁ Φιρδουζῆς καὶ οἱ τῆς Περσίας ποιηταὶ ἀνενέουν διὰ τὸ ρόδον τὰς τερπνοτέρας εἰκόνας τῆς ἀρχαιότητος καὶ συνεχεύγνυον αὐτὸς κατὰ πᾶν ἔφη μετὰ τῆς ἀπόδύνος, η ἡμετέρα Δύσις, μεμεθυσμένη ὑπὸ τοῦ μυστικοῦ, ἀνέθηκε τὸ ρόδον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ ἐξηγίασεν αὐτὸς δι' εὐλαβῶν παραδόσεων. Μήπως δὲν ἀπετέλεσε καὶ ἀνευ ἄκανθῶν μάλιστα τὸ ὥραιότερον κόμιμη τοῦ ἐπιγείου παραδείσου; «Ηνθει τοῦτο ἀείποτε ἐν τῷ οὐρανῷ παραδείσῳ, ἀνὰ μέσον χιονολεύκων κρίνων καὶ πορφυρῶν ἀνθυλλίων παρὰ τὰς ὄχθας βαλσαμωδῶν ρυακίων. Ἐν τῷ οὐρανῷ ἔστεφε τὸ μέτωπον τῶν μαρτύρων· οἱ τὰ ρόδα ἀναπολοῦντες χριστιανοὶ ήσαν βέβαιοι ὅτι θὰ ἐθυμίαζον πάραυτα τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὴν πίστιν. Τὰ ἐρυθρὰ ρόδα ὄφειλον τὴν χροιάν αὐτῶν εἰς αὐτὸ τοῦ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ θεομάρτυρος. Οἱ ιερὸς Βευνάρδος, ἐν παραφορῷ λυρισμοῦ, καθορῇ τὸ Πάθος ἐν τῷ αἵματος κάλυκι τοῦ ρόδου καὶ διὰ μετουδιάσεως, δλῶς ἀπροσδοκήτου, συνταύτηζε τὸν Σωτῆρα μετὰ τοῦ ιεροῦ ἄνθους. Τὸ ρόδον, τὸ λευκόν, ὅμως παριστοῖ τὴν Παρθένον Μαρίαν Rosa Mystica.»

Ἐν τῷ θαύματι τοῦ Θεοφίλου, ὁ Ἰησοῦς εἶναι

ἐκεῖνος ὃν οὐ δροσερὰ κλίνη περικλείει. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Παθῶν Magia η Μαγδαληνὴ κλαίει ἐπὶ ρόδων, ἄτινα, ἐρυθρὰ ὄντα, ἀποβαίνουσι λευκά. Οἱ κλάδοι τοῦ ἐξ ἄκανθῶν στεφάνου ἥσαν κλάδοι κυνοσσάτου, τούτου δ' ἔνεκα ὁ κεραυνὸς οὐδέποτε πλήσσει τὰ πρόσωπα, ἄτινα ἐν καιρῷ θυέλλης ἀρκοῦνται νὰ προσταθευθῶσιν ὑπὸ τὴν πενιχρὰν σκέπην τοῦ δενδρυλλίου τούτου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Ιούδας ἀπήγιατο ἀπὸ κυνοσσάτου, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ δυσδερμήνευτον μυστήριον· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης αἱ ἄκανθαι παρέμειναν κεκλιμέναι. Δὲν θὰ ἐκπλαγῆτε βεβαιῶς ἂν μάθητε ὅτι οἱ δαιμονιῶντες, οἱ μάγοι καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἀδυνατοῦσι νὰ δύρθανθῶσι τὸν τοῦ ρόδου όσμην· μόνη οὐ δῆλης τοῦ διὰ μυστηρίου περιβαλλομένου δενδρυλλίου ἀναγκάζει αὐτούς νὰ φεύγωσιν αὐτό.

Τὸ χριστιανικὸν ρόδον ἔχει ἐπικηδείους ἀρετάς. Μοναχὸς τοῦ ναοῦ τῆς Λυδέκης, ἐν τῷ τέρματι τοῦ βίου εὐρισκόμενος, εὔρισκε τρεῖς πρὸ τοῦ θανάτου ἡμέρας ὑπὸ τὸ ἐν τῷ ἔδρᾳ αὐτοῦ ἐν τῷ χρῷ προσκεφάλαιον λευκὸν ρόδον καὶ ἀπήρχετο τεθλημμένος ἀποφέρων τὸ γλυκὺ πεινεῖτο μορί (ἐνθύμιον τοῦ θανάτου). Ἐν Σουηδίᾳ πιστεύεται ὅτι οἱ Παρθένος ἐμφανίζεται εἰς τοὺς ἀσθενοῦντας παῖδας καὶ δίδει αὐτοῖς χαμαικέραδα μὲν ἂν θὰ iαθῶσι ρόδον δὲ ἄν ἐδράξαντο τῆς πτέρυγος τοῦ ἀγγέλου τοῦ θανάτου.

Τὸ θαυματουργὸν τοῦτο ἄνθος, μαρτύριον τῆς ἀθωστητος η τῆς ἀφέσεως, ἐγκλείει πολλὰς παραδόσεις, ὃν οὐ παρὰ τῷ Ταγχούζαρ περίπυτος ἀπετέλεσε πρωτότυπον αὐτῶν δεῖγμα. «Οτε προέτειναν τῷ πάπᾳ νὰ κατατάξῃ ἐν τῷ χρῷ τῶν ἀγίων τὴν ἀγ. Ρόζαν τῆς Λίμας, ἀπίντησεν ἐκεῖνος μετὰ τῆς εὐτραπέλου εἰσωνείας τῆς Ἀναγεννήσεως, ὅτι δὲν ὑπήνειτο νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ἀγίωτητα Ἰνδῆς, καὶ ἔτι ἐβρεχε ρόδα. Καὶ τὰ ρόδα ἤρξαντο νὰ πίπτωσιν ως βροχὴν ἐν τῷ Βατικανῷ μετὰ ἀφθονίας τοσοῦτον καταπληκτικῆς, ώστε ὁ πάπας, ἵνα μὴ ἀποπνιγῇ ὑπὸ τὴν κιόνα ταύτην, ἐσπευσε νὰ κατατάξῃ αὐτὴν εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγίων.

Ἡ ἀνόσιος τοῦ μεσαίωνος ποίησις ἐπεδείξατο πρὸς τὸ ρόδον, ἐκκλησιαστικὸν καὶ παραδεισίον ἄνθος, πραγματικὸν σεβασμόν. Ὁ Δάντης (ἐπιτρεψάτω μοι δέ ὁ κ. Ζορέ νὰ προσθέσω ἐν ρόδον εἰς τὴν ὄγκωδην αὐτοῦ ἀνθοδέψην) παραβάλλει αὐτὸς ἐν τῷ Convito πρὸς τὸν γέροντα, η μειδιῶσα ἀγαθότης τοῦ ὄποιου διαχέεται εἰς πάντα, ως οὐ δύσμην ρόδου τέλεον ἀνοιγόντος καὶ ἐτοίμου νὰ φθαρῇ. Ὁ Ἀγρίππας Ὁμηριὲ ἐδέχεν ἐπίσης τὸ ρόδον αὐτοῦ, ἐσπιλωμένον διὰ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων καὶ μολονότι αἱ γοδαὶ τοῦ ΙΣ αἰδονος εὑρούνται ἔξω τοῦ φιλολογικοῦ κηπού τοῦ κ. Ζορέ. Θὰ μ' ἐπιτρέψῃ ὁ σοφὸς συγγραφεὺς νὰ προσθέσω τὴν εὐγενῆ ταύτην εἰκόνα ἐν τῷ τελευταίᾳ σελίδῃ τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Ὁ Ἀγρίππας καιρετίζει τοὺς διαμαρτυρούμενους, δοσοὶ ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς συνειδήσεως αὐτῶν, διὰ τῶν ἔξης:

Une rose d'automne est plus qu'une autre exquise ;
Vous avez esjoui l'automne de l'Eglise.

Émile Gobhart

(Μετάφρασις)

* G. K. A.)